

**การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของ
ผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**

**THE APPLICATION OF SANGHAHAVATTHU 4 OF THE ELDERS IN THEIR
DAILY LIFE, BAN NONGMEK SAWATHI SUB-DISTRICT, MUANG KHON
KAEN DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE**

สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ*

Sitthiporn Khetjoi and others

Received: 2020-02-25

Revised: 2020-03-20

Accepted: 2020-03-30

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2. การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมดจำนวน 90 คน และนำมาวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลด้วยสถิติแบบพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.67 และร้อยละ 43.33 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 60 - 65 ปี ร้อยละ 41.11 ผู้สูงอายุส่วนมากร้อยละ 94.44 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาส่วนมากร้อยละ 87.78 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและส่วนมากร้อยละ 64.45 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ส่วนการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุบ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$)

* คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

วรเทพ เวียงแก คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

เอกชาติ สุขเสน คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

เอนก มุลมา คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

วาริณี โสภารจ คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

คำสำคัญ: การประยุกต์, ผู้สูงอายุ, สังคหวัตถุ 4

ABSTRACT

This research has the objectives to study: 1. the personal factors of the elders in Ban Nongmek, Sawathi sub- district, Muang Khon Kaen district, KhonKaen province, 2. the elders' application of Sanghahavatthu 4 in their daily life, and 3. the suggestion to promote the application of Sanghahavatthu 4 in their daily life in Ban Nongmek, Sawathi sub- district, KhonKaen province. The researchers collected the data from 90 respondents by questionnaires and analyzed by descriptive statistics, percentage, mean, and standard deviation statistics.

The results were as follows: Most of the elders, 56.67, were female and 43.33 percent were male. Their ages were between 60-65 years old, 41.11, and most of the elders, 94.44, were graduated primary school. The elders, 87.78, were farmer and earned lower than 5,000 bath/month. The overall of elders' application of Sanghahavatthu 4 in their daily life was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.52)

Keywords: Application, Elders, Sanghahavatthu 4

1. บทนำ

ในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งหมด 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด 66 ล้านคน ประเทศไทยกำลังมีประชากรสูงอายุ สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว คาดประมาณว่าอีกไม่เกิน 4 ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็จะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงขึ้นถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด จำนวนประชากรสูงอายุในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยเหตุที่ “คลื่นประชากรรุ่นเกดล้าน” ซึ่งเกิดในช่วงปี 2506-2526 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็นผู้สูงอายุ อีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุมากถึง 20 ล้านคน รัฐบาลกำหนดให้การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ไว้แล้ว การที่รัฐต้องกำหนดแผนงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้อย่างเป็นทางการนั้น เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางประชากรของประเทศ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับภาวะการเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุวัยปลายที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มีมากถึงร้อยละ 19 ของผู้สูงอายุในวัยเดียวกันซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเนื่องจากอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดต่ำลง ทำให้การเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงด้วย อีกทั้งประชากรในปัจจุบันมีการคาดหวังในอายุเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้น ผู้สูงอายุที่อายุ 80 ปีขึ้นไปจึงมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคาดการณ์กลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปีจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 1.8 ล้านคน ในปี 2567¹

¹ กรมกิจการผู้สูงอายุ, สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ, 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562, จากเว็บไซต์ <http://www.dop.go.th/th/benefits/3/765>

แนวคิดการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ รัฐบาลให้ความสำคัญมาเป็นเวลานาน เห็นได้จากการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศ เมื่อปี 2496 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การอุปการะแก่ผู้สูงอายุที่ไร้ญาติ และไม่มีที่พึ่งพาอาศัย ต่อจากนั้นได้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์เพิ่มขึ้น รวมทั้งผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ดังนี้ 1. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข 2. ด้านการศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสาร 3. ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม 4. ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย/ชุมชน 5. ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการสาธารณะอื่นๆ 6. ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร และการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง การรถไฟแห่งประเทศไทย 7. ด้านการยกเว้นค่าเช่าชมสถานที่ของรัฐ 8. ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง 9. การให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี และในทางการแก้ไขปัญหาคบคลุม 10. ด้านการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง 11. ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ 12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี 13. การจัดบริการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ ตามที่คณะกรรมการสูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด 14. ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การจัดบริการเพื่อความอำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ การจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด 15. ด้านการลดหย่อนภาษีเงินได้ และการลดหย่อนภาษี ให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สินเงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุ 16. ด้านกองทุนผู้สูงอายุ²

สังคมไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งแต่ก่อนนั้นคนไทยนับถือภูตผี วิญญาณ เช่นเดียวกับชนชาติอื่นๆ ในยุคโบราณ นักประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้แสดงหลักฐานการเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนสุวรรณภูมิ ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์และโบราณคดีไว้โดยนัยยะที่แตกต่างกัน โดยส่วนมากจะมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พระพุทธศาสนาเข้าสู่สุวรรณภูมิแห่งนี้ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์ราชวงศ์โมริยะของอินเดีย ซึ่งได้ถวายอุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ 3 ในราว พ.ศ. 218 ซึ่งมีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธานสงฆ์ในการทำสังคายนา หลังจากการทำสังคายนาแล้ว จึงได้ส่งพระสงฆ์เป็นสมณะทูตจำนวนหนึ่งเป็นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 9 สาย ทั้งในชมพูทวีปและประเทศใกล้เคียง โดยคณะสงฆ์จำนวนหนึ่งมีพระโสณเถระและพระอุตระเถระ เป็นหัวหน้าคณะได้เดินทางมาสู่สุวรรณภูมิในยุคนั้น สันนิษฐานว่า คนไทยยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณประเทศจีน ซึ่งดินแดนสุวรรณภูมิแห่งนี้มีชนเผ่าต่างๆ เช่น มอญ ละว้าหรือขอมโบราณอาศัยอยู่มาก่อนพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาเผยแผ่สู่สังคมไทย ตั้งแต่สมัยโบราณตั้งแต่สมัยขุนหลวงเม้า ราวพุทธศักราช 620 โดยผ่านจีนเข้ามาสมัยพระเจ้ามิ่งดี โดยเป็นพระพุทธศาสนาแบบมหายาน เมื่ออาณาจักรพุกามมีอำนาจเหนือสุวรรณภูมิ ทำให้คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพุกาม เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเรืองอำนาจทางภาคใต้ ทำให้คนไทยภาคใต้ นับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน จนกระทั่งราวพุทธศักราช 1820 สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้นำพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ จาก

² อ้างอิงแล้ว, สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ, 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562, จากเว็บไซต์

<http://www.dop.go.th/th/benefits/3/765>

นครศรีธรรมราชมาเผยแพร่ ทำให้คนไทยนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทและเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่นั้นมา³

สภาพสังคมในปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับเอาความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตะวันตก เข้ามาอย่างขาดการกลั่นกรองอย่างไม่มีขีดจำกัด จึงทำให้วัตถุนิยมแผ่ขยายความเจริญรุดหน้าอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ในทางตรงกันข้ามสภาวะทางจิตใจของประชาชนในชาติกลับเสื่อมถอยและตกต่ำลงอย่างน่าเป็นห่วงเพราะขาดความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจ หรือขาดศีลธรรมประจำใจนั่นเอง ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงไปจะเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สังคมก็ยิ่งจะมีปัญหาในเรื่องของจิตใจ เช่น ความเครียด ปัญหาครอบครัวแตกแยก ความเป็นภาวะสังคมแบบตัวใครตัวมันก็ยิ่งจะเพิ่มมากขึ้น เด็กและคนชราจะถูกทอดทิ้งมากขึ้น ดังนั้นหากจะทำให้สังคมไทยมีความสุขและความเจริญก้าวหน้าแล้วจะต้องเร่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมของประชาชนควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านวัตถุด้วย⁴ หมู่บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนมาก ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาอย่างเคร่งครัด วัดเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของชาวบ้านหนองเม็ก รวมทั้งใช้ประกอบกิจกรรม พิธีกรรมต่างๆ หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ชาวบ้านหนองเม็กในทุกด้าน ตลอดจนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมคำสอนหรือบทบัญญัติในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมหรือความจริงอันสูงสุดที่ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติแจ่มแจ้งไว้ เพื่อกำกับความประพฤติ ทางกาย วาจา และทางใจ ให้อยู่ในขอบข่ายของความดีงาม เพื่อยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ตนเองและสังคมโดยรวม คือ ความสุขอันเป็นผลจากการทำความดี ละเว้นการทำความชั่ว โดยใช้จริยธรรมเป็นหลัก สำหรับ การประพฤติปฏิบัติที่ดีงามเพื่อบรรลุถึงความสงบสุขของชีวิตและสังคม แนวการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจริยธรรม เช่น ศีลธรรมทางศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ไว้เรียกว่า “สังคหวัตถุ” หมายถึง วิธีผูกใจคน ดังพระองค์ตรัสว่า “ทาน เพียรวัชระ อุตถจริยา ในโลกนี้ และสมานัตตตา ในธรรมนั้นๆ ตามสมควร สังคหธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลี้มสลักที่ยึดกุมรถ ซึ่งแล่นไปไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้ การนับถือหรือการบูชา เพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 เหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความใหญ่และผู้นำเสริญ”

คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่มีหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุได้ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธ ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยยกหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง การ

³ จรูญ รัตนกาล, การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ ตำบลสามัคคี อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556, หน้า 1

⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 16. (กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2554), หน้า 194

ประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุบ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับประชาชนบ้านหนองเม็กและในชุมชนใกล้เคียงในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 90 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุตามทะเบียนผู้สูงอายุของตำบลสาวะถีที่ได้รับเบี้ยยังชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ลักษณะคำถามเป็นเชิงสำรวจรายการ (Check-List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ในด้านข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและ นำแบบสอบถามและคำถามปลายเปิดไปทดลองใช้ (Try-Out) ใช้กับผู้สูงอายุ บ้านม่วงโป้ ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.92

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ได้ทำการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 90 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนรับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 51 คน ร้อยละ 56.67 และเป็นเพศชาย จำนวน 39 คน ร้อยละ 43.33 มีอายุระหว่าง 60-65 ปี จำนวน 37 คน ร้อยละ 41.11 มีอายุระหว่าง 66-70 ปี จำนวน 32 คน ร้อยละ 35.56 และมีอายุ 71 ปีขึ้นไป จำนวน 21

คน ร้อยละ 23.33 ผู้สูงอายุส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 85 คน ร้อยละ 94.44 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน ร้อยละ 5.55 ส่วนมากผู้สูงอายุประกอบอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 76 คน ร้อยละ 87.78 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 6 คน ร้อยละ 6.66 ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 3 คน ร้อยละ 3.33 รับราชการบำนาญ จำนวน 2 คน ร้อยละ 2.22 ส่วนมากผู้สูงอายุมีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน จำนวน 58 คน ร้อยละ 64.45 มีรายได้ 5,001-10,000 บาท/เดือน จำนวน 25 คน ร้อยละ 27.78 และมีรายได้ 10,001-20,000 บาท/เดือน จำนวน 7 คน ร้อยละ 7.77

การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุบ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า

1. การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวกับ ทาน คือ การให้ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจน ให้ความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)
2. การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวกับ ปิยวาจา คือ การกล่าววาจาด้วยวาจาที่น่ารัก เป็นที่รัก วาจาถูกต้องมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$)
3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวกับ อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ชวนช่วยช่วยเหลือกิจการประพฤตินสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$)
4. การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวกับ สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุข ทุกข์ ไม่ดูหมิ่นไม่ถือตนว่าเป็นใหญ่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่า ผู้สูงอายุบ้านหนองเม็ก นั้นมีการให้แบ่งปัน และเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอยู่ตลอดเวลา ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมีงานบุญในแต่ละครั้งผู้สูงอายุมักจะมารวมตัวกันแล้วร่วมกันแบ่งปันสิ่งของเพื่อนำสิ่งของเหล่านั้นมาทำบุญร่วมกันอยู่เสมอ นอกจากจะให้ทานด้านวัตถุแล้วยังมีการให้ความรู้เกี่ยวกับบุญหรือประเพณีที่ทำการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้ลูกหลานและคนรุ่นหลังได้ฟังและสืบทอดอยู่ตลอดมา จึงทำให้ผู้สูงอายุมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านทานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรภัสสา พานิกุล (2552)⁵ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดหางานของรัฐตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณีศึกษาศูนย์จัดหางานกรมการจัดหางานกระทรวงแรงงาน” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 - 25 ปี มีสถานภาพโสด เป็นลูกจ้างมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทและมีประสบการณ์ในการบริการเพียง 1 ครั้ง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดหางานของศูนย์จัดหางานกรมการจัดหา

⁵ รภัสสา พานิกุล, ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดหางานของรัฐตามหลักสังคหวัตถุ: กรณีศึกษาศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552

งาน กระทรวงแรงงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

5.2 ด้านปิยวาจา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าผู้สูงอายุบ้านหนองเม็ก ได้ใช้คำพูดกับลูกหลานด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถูกกาลเทศะไม่พูดจาหยาบคาย ไม่พูดเพื่อเจ้าในสิ่งที่ไม่ถูกและไม่ควร ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ลูกหลานและคนรอบข้างได้ซึมซับจากการประพฤติและปฏิบัติเป็นแบบอย่างเพราะนอกจากการสอนแล้วสิ่งที่ปฏิบัติให้เห็นก็เป็นสิ่งสำคัญในการกระทำเป็นแบบอย่างเช่นกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ บ้านหนองเม็ก ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านปิยวาจาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ สวาชาโต (2553)⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ตำรวจตระเวนชายแดนตาม หลักสังคหวัตถุ 4” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชายมีสถานภาพสมรสมีอายุระหว่าง 40-50 ปีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีชั้นยศในระดับชั้นประทวนมีรายได้สูงกว่า 15,000 บาท มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 5 ปี ไม่มีหุ้นอื่นนอกจากสหกรณ์ออมทรัพย์ และมีภูมิลำเนาในภาคกลาง สมาชิกสหกรณ์, กรรมการ, ผู้จัดการมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ด้านปิยวาจา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการแจกแจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ อย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนได้ถือหุ้น แจกแจงรายรับรายจ่าย เงินปันผลอย่างชัดเจน

5.3 ด้านอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าผู้สูงอายุบ้านหนองเม็กในหมู่บ้านได้ช่วยเหลือคนรุ่นหลังด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลังเมื่อถูกถามเกี่ยวกับข้อมูลหรือการปฏิบัติต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านสิ่งนั้นนับว่าเป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลังเป็นอย่างมากเพราะจากข้อมูลที่ได้รับนั้นย่อมชัดเจนและสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาและหาความรู้จากผู้รู้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย บัวจันทร์ (2551)⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจ ในการให้บริการประชาชนตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงาน เขตบางแคกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เจ้าหน้าที่มีการพัฒนาด้านการบริการอย่างไม่หยุดยั้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น มีการแสดงออกที่เป็นมิตรและจริงใจ มีความยืดหยุ่นในการให้บริการ รวมทั้งเน้นการบริการที่สามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ผู้รับและส่งผลย้อนกลับไปยังผู้ให้บริการ โดยทำให้รู้สึกว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความภูมิใจ

⁶ โสภณ สวาชาโต, ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ 4, วิทยานิพนธ์.พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553

⁷ สมหมาย บัวจันทร์, การวิเคราะห์และการยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเขตบางแค, กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์.พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551

5.4 ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้สูงอายุบ้านหนองเม็ก ได้ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายกับชุมชนคือเมื่อชุมชนต้องการความคิดเห็นและส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านผู้สูงอายุในหมู่บ้านก็จะร่วมรับฟังปัญหาและแก้ไขร่วมกันกับทุกคนในหมู่บ้านไม่เคยขาดเพราะถือว่าเป็นคนในครอบครัวเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันโทราชันย์ ธงชัย (2551)⁸ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัด 4 ของหน่วยงานสถิติอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก เพราะการให้บริการมีคุณภาพ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความเป็นกันเอง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการลงบัญชีทหารกองเกินอย่างชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ด้านทาน

ผู้สูงอายุควรเข้ามามีบทบาทในการบริจาคสิ่งของและร่วมกันทำบุญเป็นประจำเมื่อมีบุญหรือประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นการช่วยเหลือและแบ่งปันให้กับคนอื่นที่ลำบากและต้องการความช่วยเหลือและเป็นการสร้างความคุ้นเคยและความสามัคคีให้กับคนในชุมชนด้วย

6.2 ด้านปิยวาจา

ให้โอกาสและเวลาผู้สูงอายุในการปลุกฝังลูกหลานให้พูดจาไพเราะอ่อนหวานไม่พูดจาหยาบคายก้าวร้าวพูดในสิ่งที่ประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะต่อคนในครอบครัวและคนรอบข้างในโอกาสสำคัญต่างๆ ในชุมชน

6.3 ด้านอัตถจริยา

ให้โอกาสผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนให้มากขึ้นเมื่อมีงานบุญหรือประเพณีเพื่อเป็นการให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับงานบุญหรือประเพณีที่ชุมชนได้จัดขึ้น เพราะผู้สูงอายุเป็นปูชนียบุคคลของชุมชนและยังมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการศึกษา เป็นต้น

6.4 ด้านสมานัตตตา

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน ผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้ประพจน์และปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตให้กับลูกหลานและคนรอบข้าง ชุมชนควรยกย่องและแนะนำให้เป็นอย่างในการประพจน์ปฏิบัติ เวลามีปัญหาในชุมชนผู้สูงอายุนับว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในชุมชน

⁸ พันโท ราชันย์ ธงชัย, ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัด 4 ของหน่วยงานสถิติ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์.พุทธศาสนคหามบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551

7. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ. 2561. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2562. จากเว็บไซต์ <http://www.dop.go.th/th/benefits/3/765>

จรรยา รัตนกาล. การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ ตำบลสามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2556

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2554

พันโท ราชันย์ ธงชัย. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเนตามหลักสัทธิ 4 ของหน่วยงานสัสดี อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551

รภัสสา พานิกุล. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดหางานของรัฐตามหลักสัทธิ 4: กรณีศึกษาศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. วิทยานิพนธ์. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552

สมหมาย บัวจันทร์. การวิเคราะห์และการยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสัทธิ 4 ของสำนักงานเขตบางแค. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551

โสภณ สวาชาติ. ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสัทธิ 4. วิทยานิพนธ์. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553